

בס"ד

כסלו התשס"ח
הרב נתן אופנר
בית המדרש "רעותא"

מעט על איכותה של השאיפה לנסתר

על הפסוק בו נצטווה אהרן על אופן הדלקת הנרות **"בהעלותך את הנרות, אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות"**¹ ישנו מדרש הנראה פשוט בקריאה שטחית אבל דווקא פשטותו מצריכה אותנו להבנה עמוקה יותר. **בהעלותך – אנו מוצאין בהרבה מקומות ציוה הקדוש ברוך הוא על הנרות ועל הדלקתן בשמן זית 'ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית' וכן הוא אומר (צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד... (לדורותיכם) על המנורה הטהורה יערך את הנרות' ' אף כאן 'בהעלותך את הנרות'**² המדרש מוסב על המילה בפסוק 'בהעלותך', מה הקשר בין העלאת הנרות, ביטוי המציין הדלקה או אולי הדלקה כלפי מעלה, לבין היות הדלקה והעלאה זו בשמן זית דווקא? מסקנת המדרש שאף כאן הכוונה שבנרות יהיה שמן זית דווקא, מה החידוש, פסוקים מפורשים מחייבים הדלקה בשמן זית דווקא, לשם מה באה הדגשה זו? המדרש מדגיש ששמן הזית נצרך לנרות ולהדלקתן. פשוט יותר להבין שהשמן נצרך להדלקה אך מה סוג השמן משנה לכלי הקיבול – לנר?

יש הדלקה שהיא צורך האור, כל כולה פונקציונאלית לצורכה של תוצאה, היות הבית מואר. באופן פשוט כך ניתן להתבונן על הדלקת נר שבת³. עיקרה של הדלקה היא יצירת התוצאה – היות הבית מואר. אך יש וההדלקה עצמה היא מצווה – בנרות חנוכה 'הדלקה עושה מצווה'⁴. מה ערכה של עצם ההדלקה, עצם הדלקה כזו שאהרון נצטווה עליה ביחס למנורה הטהורה "בהעלותך את הנרות"?

¹ במדבר ח' א'

² במדבר רבה פרשה טו' אות א' ועיין גם בגירסת התנחומא

³ בנקודה זו יש קצת סתירה בדברי הרמב"ם ואין כאן מקום להאריך

⁴ שבת כב: שו"ע או"ח תרעה' א'

היחס שבין נסתר לנגלה

שני פירות מיוחדים אנו מוצאים, שיש להם משקה בעל איכות חדשה, איכות הקובעת שם חדש לנוזל, לא שם טפל לפרי כמו מיץ תפוזים, מיץ גזר וכדומה אלא נזל היוצר מין חדש ממש – יין ושמן. שני מינים אלו כנוסים בתוך הפרי עד שאין המבט השטחי מבחין בהם. כלפי חוץ, הזית הינו פרי שהנוזל שלו הוא חלק אינטגרלי מהפרי וכך גם היין. היין קבע ברכה לעצמו 'בורא פרי הגפן'. כשיוצא היין מתברר שדווקא הוא הינו הפרי המשמעותי של הגפן. הענבים שבמבט ראשון קונים להם נחלה בלעדית בכרם הופכים להיות טפלים ליין, והיין הופך להיות המושא המרכזי של הכרם. גם לשמן היה ראוי שתיקבע ברכה מיוחדת, אלא שאין הוא מהווה חלק עצמאי בתפריט מזונו של האדם.⁵

שני פירות אלה, שני תכנים ביחס שבין הנסתר לנגלה. 'נכנס יין יצא סוד'⁶ 'ותורה אור'⁷. המבט הפשוט אינו רואה את הנסתר, הוא בוחן את הכל על פי קנה המידה הגלוי, קנה מידה שבאופן ראשוני תופס את מחזה החושים ומשם הוא מטפס ועולה אל הבנת התהליכים המכוננים את האירועים המתראים לחושים. גם ההנחות הפילוסופיות החופשיות יותר הנוטות לצייר את השכל כחופשי לצייר ולהבנות את המציאות באופן שאינו מותנה במציאות החושית הרי הן נופלות במהמורות תחושת הספקולטיביות⁸ או שהן נזקקות ליכולת ההפרכה⁹ כדי להגדיר את אמינותן המדעית. אמת המידה של הנגלה היא קבלת העולם הזה כנתון, כמציאות שאולי בנויה רבדים רבדים שאותם צריך לחשוף

⁵ ברכות לה:

⁶ ערובין סה:

⁷ משלי ו' כג'

⁸ זאב בכלר שלוש מהפכות קופרניקאיות בפרט הפרק השלישי

⁹ שיטתו של קרל פופר

במתינות, אך סוף סוף מציאות זו נתונה היא והאדם בונה עולם של יש מי.ש.

הנסתר היא צפיה המבקשת את חפץ ה' המופיע מעד לחוקים, את 'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית'¹⁰, את הדור נאה זיו העולם שאליו עורגת הנפש עד שנעשית היא חולת אהבה¹¹. הנסתר חושף את החופש המופיע מבעד לחוקים האיתנים של המציאות, את 'אתה הוא עד שלא נברא העולם' המופיע בתוך 'אתה הוא משנברא העולם'¹², את חפץ ה' שמעל גבולות המציאות המופיע בתוך המציאות ויוצר בתוכה תנועת השתנות התעלות והתקדמות מתמדת. בכל פעם שמופיעה נקודת קודש במציאות, נקודה כזו הממשיכה לתוך החיים משמעות חדשה, היוצרת מציאות של 'משכני אחריו נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך'¹³, בכל פעם כזו מוברק ברק הנסתר במציאות, ברק המקיף את ההבנה המושגית ומחיה אותה. כדי להתמיד יחס זה אנחנו משתמשים ביון- בקידוש, בהבדלה, בקידושין ונישואין ובברית המילה. שתיית היין מפגישה את החיים כולם, אף הגופניים, עם ההיקף הגדול של הנסתר, היקף שאין אנו יכולים לעמוד עליו ולאמוד אותו בקנה המידה התודעתי הרגיל, ולכן אנו משתמשים בפגישה חיה של המשכת קדושה אל תוך החיים. 'בורא פרי הגפן'.

¹⁰ ברכת יוצר אור

¹¹ על פי הפיוט ידיד נפש

¹² מתוך קריאת שמע הקטנה

¹³ שיר השירים א' ד'

הנסתר כבסיס אמון וכמרום

אך זו אינה התמונה השלמה האמורה להיווצר מכח הפגישה עם עולם הנסתר. הנסתר אינו רק הרחבת העולם הקיים כי אם עומד למעלה ממנו. עמידה זו אל מול מה שלמעלה מן המציאות, יוצרת תנועה מתמדת של הליכה, זו הליכתו של אברהם המגיעה לשיאה ביראת השמים¹⁴ הגדולה שבניסיון העקדה. זו ההליכה של **'לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם'**¹⁵. אמנם עיקרו של מפגש הוא דווקא בתודעה. התודעה היא זו המסוגלת לקלוט בבת אחת מציאות העומדת הרחק הרחק, מעל לקטנה של הנפש, לקטנות החיים הפרטיים, לקטנותה של המציאות הנקלטת בחושים, ויחד עם המרחק לראות איך דווקא מרחק זה הוא המכונן את כל תופעות החיים. ענווה זו היא המתגלה בשמן הזית. שמן הזית תפקידו העיקרי הוא להאיר, לגלות את האור גם במצבי חושך, לרומם את המציאות מעל לאותה מדרגה שההכרה הגלויה סבורה שהמציאות נמצאת בה.

היין בונה את האמון של המציאות בעצמה, השמן את תכונת העילוי המתמיד של המציאות. דווקא בנקודות אלו יכולים להתהוות משברים, משברי טומאה וזילות של **'ויתגל בתוך אהלו'**¹⁶, משברים של תפיסת הבהקות של נסתר מתוך שעבוד לעולם הזה הנמוך, ועלמא דשיכרא מתחלף בעלמא דשיקרא. האהבה הגדולה הנמשכת מהרחבת החיים המופיעה ממקור הנסתר משתעבדת לקנה המידה הסובייקטיבי. משבר כזה אינו מופיעה כשיש בהירות דעה, אור הנמשך מהעתיד של **'מלאה**

¹⁴ "עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה..." בראשית כב' יב' ועיין עולת ראייה א' עמ' צג'

¹⁵ תהילים לד' יב' ועיין עולת ראייה ב' עמ' סה'

¹⁶ בראשית ט' כא'

הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים¹⁷, אור הנמשך מ'תורה אור'. אבל יש מצב של התנכרות לאור זה, "אמר רבי יוחנן כשם שהזית משכח לימוד של שבעים שנה כך שמן זית משיב לימוד של שבעים שנה"¹⁸ שבעים שנה אדם סידר לימודו, והנה השתלטה עליו השקפת העולם המבליעה את הנסתר, אוכל הוא זיתים, אוכל הוא את הזית הכונס בחובו את הנסתר, מבליעו ומעלימו, כופר הוא בנסתר המעמידו על רגליו ומתחיל הוא לצלוע, שוכח את אלוקיו ואת עצמיותו, שוקע בתהום נשייה, צולל אט אט...

עצמיות הנסתר

האור המתמיד הנובע מבית המקדש בא להאיר את המציאות. אין הוא מותנה בעולם ואין הוא מקבל מהעולם, חלונות בית המקדש היו שקופים אטומים¹⁹ - האירו כלפי חוץ אך לא ספגו מאומה מן החוץ. כדי שהנסתר יאיר כלפי חוץ הוא צריך להיות קודם כל עצמי ועצמאי. עניינה של המנורה היא להאיר כלפי מעלה וממילא המציאות מוארת. שפעת הנסתר נובעת מעצם מציאותו ולא מההארה, מעצם ההדלקה ולא מהתולדה היוצאת ממנה. "הידיעות הסודיות היותר עליונות אין מגמתן להתפשט בעולם בהתפשטות כמותית, שידעו מהן רבים, כי זהו דבר שאי אפשר. ואם ידעו רבים מסגנון החיצון, לא ידעו כלום בתוכן הפנימי, ויהיה הדבר מזיק יותר ממה שמועיל. אמנם הן צריכות לחדור לכל אלה שבהם נמצאת סגולה עליונה של הסתכלות גבוהה.

¹⁷ ישעיה יא' ט'

¹⁸ הוריות יג':

¹⁹ מלכים א' ו' ו'

ואלה היחידים בגבהם הרוחני מרוממים הם את העולם משפלותו על ידי מציאותם לבד לא על ידי השפעתם הניכרת. את הרזים הפנימיים אינם מגלים ולא יוכלו לגלות אבל מה שהאורה הגדולה גורמת בעצם בכל כוחה, בהתפשטות ניצוציה גם על כל מה שמגולה על מבט כל עין על כל שיחה ותנועה על מהות הרצון על מגמת החיים הכל פועל ומעודד מחזק ומקדש את הכל..."²⁰

יכולת ההעלאה וצורך ההעלאה המתמידה, העלאה הבאה לידי ביטוי בעצם ההדלקה, כשכל ההארה שאחריה היא ממילאית, מופיעה דווקא מתוך שמן הזית. העמל הגדול המלווה את עשיית השמן עד הגיעו לטיפה הראשונה, אותה טיפת כתית שרק היא כשרה להעלות נר תמיד, שווה כל כולו, כדי שמתוך בית המקדש תושפע שפע סגולה, שפע הארה עצמית שמניצוציה מתחייה העם כולו.

הארת הנסתר במציאות

אך אין חכמים מסתפקים רק בהארה פנימית. השמן משפיע אף על הנרות "כי נר מצוה ותורה אור"²¹ המצוות הן הופעות הנמסכות בתוך החיים למרות שהן מצד עצמן שייכות לעתיד באופן עמוק. המצוות הן הקצה התחתון של העתיד המסוגל להופיע בהווה וליצור הנעה פנימית מתוכו. בהרבה מקומות ציוה הקדוש ברוך הוא על הנרות ועל הדלקתן בשמן זית. לא רק על הדלקה בשמן ציווה הקב"ה כי אם גם על הנרות שיופיעו מתוך היות השמן פנימיותם. אף כאן 'בהעלותך את הנרות'. העליה המתמדת מתבטאת בחיי המצוות הגונזות בחובן

²⁰ אורות הקדש חלק א' עמוד פו'

²¹ משלי שם

ציורים עליונים שבהתאמת האדם את חייו אליהם הוא זוכה ומתגלים לו רזים אלה.

מדרש 'פשוט' זה גונז בתוכו תביעה גדולה למציאות. תביעה לאזניים לסגל יכולת הקשבה לזרם העומק של המציאות שגדולים זוכים להתוודע אליו, אך בכולנו הוא מופיע דרך חיי המצוות. אמנם מבט זה מקיף הוא יותר, לא רק את חיי היחידים אלא את צורת ההתבוננות על תהליכי תעורת עם.

הנסתר והנגלה במהלכי גאולה

"וישב במלאך הדובר בי ויעירני כאיש אשר יעור משנתו ויאמר אלי מה אתה רואה ויאמר ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגלה על ראשה ושבעה נרותיה עליה ושבעה מוצקות לנרות (מלשון יציקה, והם צינורות ודרך שם ניצוק ונמשך השמן- מצודת ציון) אשר על ראשה ושנים זיתים עליה אחד מימין הגלה ואחד על שמאלה ואען ואומר אל המלאך הדובר בי לאמר מה אלה אדוני ויען המלאך הדובר בי ויאמר אלי הלוא ידעת מה המה אלה ואומר לא אדוני ויען ויאמר אלי לאמר זה דבר ה' אל זרובבל לאמר לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבאות"²² ישנן מגמות אלוקיות, מלאכיות, המקיצות אותנו מתרדמה, תרדמת גלות, תרדמת השכחה, ולפתע אנו רואים יחס מוזר בין נסתר לנגלה. מנורה פנימית מלאה שמן זית, אך עולם חיצוני לכאורה, עולם של זיתים, עולם המשכח תלמוד, מקיף אותה מצדדיה. הגולה שהיא המעיין ממנו נובעים שבעת זרמי שמן הזית הנמשכים אל המנורה, המעיין שהוא הנסתר שבנסתר עטוף בזיתים, אותם זיתים המשכחים לימוד של שבעים שנה. "אופיה של הגאולה הבאה לפנינו

²² זכריה פרק ד' א-ו

שראשית צעדיה הננו חשים ומרגישים הוא בתוכיותה של כנסת ישראל מתפתחת היא האומה בכל כוחותיה מגדלת היא את רוחה את טבעה ואת עצמיותה אינה מכרת עדיין את עומק הישות העליונה שהיא כל יסוד תקומתה עינה לארץ ולשמים עדנה לא תביט... שם שמים לא שגור בפיה...²³. עומד הנביא ותמה על החיזיון, היכן היא המנורה הטהורה, כיצד מתגברים על השכחה של העוסקים בבניין ויצירה ואינם שמים אל לב את השם המפורש. והמלאך ממשיך ודובר שישנה מחיקה של לימוד של שבעים שנות גלות, אותה התפרצות שב"דרך הזרמתה היא פורצת גדרים, היא מוחקת צורות של תמימות רגילה ומאבדת על ידי זה אוצרות של חיים נשגבים ולכאורה נשאר המצב איום, קרח מכאן ומכאן"²⁴, ומצב זה אינו תיאורטי, אין הוא חלום, הנביא מתעורר והעם מתעורר משנת הגלות ומוצא שלכאורה אין החיים המעשיים בנויים על הקודש. מצב זה מביך את הנביא ואין הוא מבין מה הוא רואה, אין הוא מסוגל ליישב את הסתירה.

דווקא "ממעמקי הגניזה של הנשמה ניקח את האור אשר יחיה את העם כולו להעמידו על רגליו" ומתוך אור זה נראה ש"אין זה כי אם מעבר, תיכף אנו צריכים לגשת אל ההזרחה העליונה של אור החיים הנובע ממקורו הנישא מרום מראשון²⁵ שיטביע בכחו צורה איתנה ממולאה בגבורת קדש יותר מכל מה שהתמימות הבינונית שאינה מוארה כל צרכה מאור הקודש הטהור יכולה ליתן"²⁶

²³ אורות עמוד עט' פיסקה לב'

²⁴ אורות עמוד סא' פיסקה ז'

²⁵ 'מרום מראשון מקום מקדשנו' ירמיה יז' יב' עולת ראיה א' קפד' קפה'

²⁶ אורות שם

רוח ה' - בסיס הנסתר הפועל במציאות

הנביא מתבטא "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבאות". המבט צריך להיות פנימי מתוך רוח ה' רק מתוך כך ניתן לנסות לגשת ולנסות להבין את הקורה אותנו בדורותינו אלה. מהו רוח ה' זה? דורות לפני כן בעת אשר החלה קרנו של דוד לעלות ורוח ה' סר מעם שאול מיעצים לו עבדיו למצוא איש יודע נגן²⁷. רוח ה' שסרה מעם שאול אינה מצבי רוח רעים, כי אם חוסר היכולת לכונן את מלכות ישראל על פי חפץ ה'. מרגע שנכשל שאול בתפקידו מאסו הקב"ה "ממלך על ישראל"²⁸. דווקא מהיותו מלך מאסו אך חלילה לא מעצם היותו²⁹. במישור האישי נשאר שאול צדיק כל ימיו כבן שנה שלא טעם טעם חטא, אך להיות מלך ישראל צריך יכולות מיוחדות שעל מנת לחיות אותם ולהנהיג אותם צריך קנה מידה אחר. כשרוח ה' סרה, הרי שרוח ההנהגה, רוח המלכות נעלמת ומיני אז עוסק שאול בהישרדות, הישרדות במובן הלאומי. ואכן כשמגיעים לנקודת הכרעה אין כוחו עומד לו אל מול גליית³⁰.

הנביא מתאר בפרוטרוט את גבהו וצידו של ענק ערל זה המחרף את מערכות ישראל, ואת היראה האוחזת בשאול ובכל ישראל. והנה באמצע האירוע הנורא הזה מופיע פסוק שלכאורה אינו שייך לאירוע, ומוסיף פרטים שאת רובם כבר ידענו "ודוד בן איש אפרתי הזה מבית לחם יהודה ושמו ישי ולו שמונה בנים והאיש בימי שאול זקן בא באנשים". מדוע חשוב לנו דווקא בנקודה זו לדעת את מקור מוצאו של דוד? מתברר בפסוק זה שיש היה בא באנשים כלומר מנכבדי בית

²⁷ שמואל א' פרק טז' יג' – כג'

²⁸ שם טז' א'

²⁹ רמ"ד וואלי

³⁰ שם פרק יז'

לחם אם לא המכובד שבהם, ודוד "בן ישי בית הלחמי"³¹ מקור מוצאו משם.

מדוע בני יהודה מקימים עיר בשם בית לחם? הלחם טומן בחובו את הקיום הבסיסי של האדם. אבל לא רק את הקיום הפיזי כי אם בד בבד קושר הלחם בעזרת מוצא פי ה'³² את הרוחני בגשמי. בית לחם הוא מקור התסיסה של הקדושה שבטבע הרואה את מעשה האדם כמלאי חיים ועצמיות ובתוכם אור ה' מופיע. עשיית חיל מתוך זכרון ה' הנותן לך כח לעשות חיל³³. בית לחם, ישוב שלם הבנוי על הלחם, היפך אלוהי הפלישתים, הדגון שהינו שורש החיים מצד אחד – הדגים – ושורש הלחם הגשמי – הדגן – מצד שני. הפלישתים הופכים את החיים כולם להיות חמריים, החיים כולם נתפסים כצורך בלחם לחיות את הגוף. בית לחם בנויה באופן אחר, באופן אצילי, באופן שכל כולו כיסופים לנסתר, לגאולה. יעקב אבינו הקובר את רחל בדרך בית לחם בונה בעם ישראל כיסופים מתמידים לנסתר. "על פי הדיבור קברתיה שם, שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבוזראדן והיו עוברים דרך שם יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים שנאמר קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה והקב"ה משיבה יש שכר לפעולתך נאם ה' ושבנו בנים לגבולם"³⁴. זכרונה של בית לחם מפעם בדוד המלך עד שהוא, בעיצומם של קרבות צמא למים מבית לחם. "ודוד אז במצודה ומצב פלישתים אז בית לחם ויתאוו דוד ויאמר מי ישקני מים מבאר בית לחם אשר בשער"³⁵. עם ישראל

³¹ פיוט לכה דודי

³² דברים ח' ג'

³³ על פי דרשות הר"ן דרוש י' ועיין עין איה ברכות א' עמ' 57

³⁴ רש"י בראשית מח' ז'

³⁵ שמואל ב' כג' טו' – טז'

מגיע למצב בו הפלישתים משתלטים על בית לחם, הפלישתים מרדדים את שאיפת הקדושה שבטבע, הפלישתים מורידים את הגעגוע לנסתר, אין איש שם אל לב לקול בכייה של רחל. יודע דוד שהתיקון לזה הוא על ידי הגעגוע **מי ישקני מים מבאר בית לחם אשר בשער**. חז"ל³⁶ מלמדים אותנו שהכוונה לחשיפת דברי תורה ממקורם. ושלושה גיבורים מוסרים את נפשם לחשוף דברי תורה אלה. **"כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו"**³⁷. המוסר את עצמו על דברי תורה הופך להיות תורה בעצמו, עומד הוא למעלה משם פרטי כזה או אחר ולכן אין אומרים דברי תורה משמו.³⁸ מסירות נפש זו היא ההופכת את השאיפה לנסתר, את התביעה לקדושה שבטבע לקיומית, לביטוי של עצם החיים ומתוכה מנצח דוד במערכותיו כנגד הפלישתים.

כשעומד דוד להלחם עם גליית, עת צילו של הענק הערל מעיב על מחנה ישראל הוא קושר את החיל והכח עם רוח ד'. לכן בנשימה אחת מתאר דוד את מעשיו ואת מעשי ה' **"ויאמר דוד אל שאול רועה היה עבדך לאביו בצאן ובא הארי ואת הדב ונשא שה מהעדר ויצאתי אחריו והכיתיו והצלתי מפיו ויקם עלי והחזקתי בזקנו והכיתיו והמיתיו גם את הארי ואת הדוב היכה עבדך והיה הפלישתי הערל הזה כאחד מהם כי חרף מערכות אלוקים חיים ויאמר דוד ה' אשר הצלני מיד הארי ומיד הדוב הוא יצילני מיד הפלישתי הזה..."**³⁹

³⁶ בבא קמא ס':

³⁷ שם סא.

³⁸ גליון רבי יונתן אייבשיץ שם, נדפס בספר אוהל ישעיהו.

³⁹ שמואל א' יז' לד' – לז'

הגמרא⁴⁰ מגדירה את מעשהו של דוד כנס קטן. התוספות⁴¹ מסבירים שם שהנס הוא רוח הגבורה והדעת להלחם. החיבור החי שבין הופעת החיים לבין רצון ה' זוהי רוח ד', רוח שהחלה לחול על דוד מיום משיחתו על ידי שמואל. רוח הקשורה עם הרוח הנבואית ששם החל להיות ניכר שאול בשמעו קול המנגן בכינור⁴², רוח אותה מנסים עבדיו להחזיר לו בעזרת הנגינה של דוד, רוח המופיעה בעצמה אדירה אצל דוד שבנצחונו הוא אומר "וידעו כל הקהל הזה כי לא בחרב ובחנית יהושיע ה' כי לה' המלחמה..." "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבאות". יכולת החיבור הזו מתבטאת בשני הפנים של המנורה מצד אחד היא מאירה כלפי מעלה ומצד שני יש מן המפרשים⁴³ המסבירים ש'אל מול פני המנורה' הכוונה להאיר אל השולחן, ליצור יחס עמוק בין רוח ד' אשר על האומה⁴⁴ בכללה אל טבע, אל החיים החמריים.

חנוכה – הארת אור הנסתר

שמן הזית הזך מחיה מבעד לכל נסיונות ההשכחה את כל נתיבות החיים, עיתים חפץ האדם לרדת מגדלו, מחפש הוא מנוח לכף רגלו, עייף מהחיפושים, נחלש בו כח הרצון, עיתים קורה כך לעם שלם, אך הרוח הגדולה לא תחדל ולא תתייאש. הקדושה העליונה, זו שבטבע⁴⁵,

⁴⁰ בבא מציעא קז.

⁴¹ שם ד"ה מתיב. ועיין לנתיבות ישראל חלק א' לתוקף קדושתו של יום עצמאותנו ועיין בהערה באור לנתיבתי עמ' שלח'.

⁴² שמואל א' פרק י' פסוקים ה' ו' י' יא'

⁴³ רשב"ם

⁴⁴ אורות עמ' ט' פסיקה א'

⁴⁵ אורות התחיה כח' לג' לד' ועיין טובים מאורות' לרב חרל"פ

תמשיך להאיר קודם כל באופן פנימי כלפי מעלה, בעצם ההדלקה, ומתוך כך תופיע כמכוננת את רוח הגבורה והדעת להלחם, כמכוננת את החיים כולם אף במה שנראה כסתירה לכאורה לגודל הרוחני, כמעלה את החיים כולם לרמה של התאמה עם חפץ ה' ורוח ה', בעליה מתמדת מתוך מרום מראשון מקום מקדשנו.

בחנוכה כולנו מתמלאים בשאיפה להאיר מכח הנסתר את רשות הרבים, להאיר בחיים פנימיים את השיח הציבורי. אך יותר מכך – בחנוכה אנחנו מתמלאים אימון שהאמת של המציאות בנויה על הארת שמן הזית, על הארה שאף אם היא קטנה בכמותה לא יוכלו לה כל גלי חושך ורוחות סערה. פך השמן החתום בחותמו של כהן גדול, הנשמה הפנימית היא הנותנת את הכח לחשמונאים להלחם ברע, להלחם ולנצח. חנוכה טבוע כל כולו בחותם של מרום מראשון מקום מקדשנו. הדלקת הנרות יוצרת תביעה מתמדת להוסיף וללכת, להוסיף ולהעלות נרות, להוסיף ולהאיר עד יפוח היום ונסו הצללים ואור עולם, בבית המקדש, יופיע.

יש הנוהגים לומר תפילות והכנות לפני הדלקת נרות.
קבצנו כאן מעט מן התפילות.

הריני מוכן ומזומן להדליק נר חנכה, כמו שתקנו חכמינו זכרונם לברכה, ואסמכוהו אקרא שנסמכה פרשת מנורה לחנכת הנשיאים. ואודה לשם על כל הטוב אשר גמלנו, בתפילת שמונה עשרה, הכל כמו שתקנו חכמינו זכרונם לברכה, לקיים מצות עשה לשמוע מכל בית דין הגדול שיעמדו להם לישראל, ומצות לא תעשה שלא להמרות פי בית – דין. (מספר אור השנים)

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו ליחד שם אות י' אות ה' באות ו' אות ה' ביחודא שלים בשם כל ישראל. הריני בא לקיים מצות הדלקת נר חנכה לתקן את שרשה במקום עליון, ויהי רצון מלפניך ד' אלוקי ואלוקי אבותי, שתהיה עתה עת רצון לפניך, להיות עולה מצות הדלקת נר חנכה, כאילו השגתי כל הסודות הנוראים אשר הם חתומים בה, ותעלה לפניך עם כונת מצוה זאת הנעשית על ידי בניך ידידיך המכונים כל שמותיך הקדושים הראויים לבא בהדלקה זו, ומשם יושפע שפע לי אני עבדך (פלוני בן פלונית) ולכל בית ישראל לאור באור החיים, כי אתה נרי, ד' אלוקי יגיה חשכי, שלח אורך ואמיתך, המה ינחוני ליראה ולאהבה את שמך וללמוד וללמד את תורתך הקדושה, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, בהתמדה גדולה ולכבוד שמך יתברך ויתעלה, ובכח סגולת נר חנכה תחכמנו באור תורתך אנו וזרענו

זרע זרענו ויקוים בי מקרא שכתוב לא ימוש מפיו ומפי זרעך זרע זרעך אמר ד' מעתה ועד עולם ויהיה זרעי זרע זרעי תלמידי חכמים וחסידים אהובים למעלה ונחמדים למטה. ותחזק את לבבם לתורה ולעבודה הכל ברצונך הטוב. ואזכה לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמעוות באמת. גל עיננו ונביטה נפלאות מתורתך הקדושה לכוון לאמיתה של תורה וסודותיה. ובזכות מתתיהו כהן גדול ובניו תראנו נפלאות ובאורך נראה אור וטהר את לבבנו לעבודתך והרחיקנו ממידות רעות ומחשבות זרות ומעשים רעים ותחזינה עיננו בשובך לציון ברחמים בהעלותך את הנרות ושם נעבדך כימי עולם וכשנים קדמוניות יהיו לרצון אמרי פי והגיון ליבי לפניך ד' צורי וגואלי ואני תפילתי לך ד' עת רצון אלוקים ברב חסדך ענני באמת ישעך (קיצור מתוך ספר משפט צדק)

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו ליחוד שם אות י' אות ה' באות ו' אות ה' ביחודא שלים בשם כל ישראל. הנה אנכי בא לקיים מצות עשה מדברי סופרים להדליק נר חנכה, לתקן שרש מצוה זו במקום עליון. ויהי רצון מלפניך ד' אלוקי ואלוקי אבותי שיהא עתה עת רצון ותהיה חשובה ומקובלת ורצויה לפניך מצות הדלקת נר חנכה אשר אני מוכן לקים עתה, ויעלה לפניך כאילו כוונתי בכל הכונות הראויות לכון בנר חנכה ומקום הנחתה, וכאילו כונתי בכל הכונות הראויות לכון בפתילה ובהשמת הפתילה בתוך הנר. וכאילו כונתי בכל הכונות הראויות לכון בהשמת השמן. וכאילו כונתי בכל הכונות הראויות לכון בהדלקת הפתילה ובעליית השלהבסת וסודותיה ורמזיה.

ויעלה לפניך ד' אלוקי ואלוקי אבותי כאילו כונתי בכל הכונות הראויות
בברכות שתקנו לנו חכמים זכרונם לברכה ולברך על מצוה זו של הדלקת
נר חנכה וסודותיהם ורמזיהם ואורות העליונים הנמשכים על ידיהם. ועל
דרכינו נגה אור. אל ד' ויאר לנו באור פני מלך חיים לאור באור החיים.
ויהי נעם ד' אלוקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו.
(קיצור מתוך ספר לשון חכמים)

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתה, בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו,
ליחד שם י"ה בו"ה ביחודא שלים בשם כל ישראל. הנני מכון בהדלקת
נר חנוכה לקים מצות בוראא כאשר עונוי חכמינו ז"ל לתקן את שורשה
במקום עליון:

ובכן יהי רצון מלפניך ד' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתהא חשובה
ומקובלת ומרוצה לפניך מצות הדלקת נר חנוכה כאילו כונתי כל הכונות
שכוננו הכהנים משרתי השם בעת אשר הערו למות נפשם בשביל כבוד
שמך הגדול הגבור והנורא. ואתה ברחמיך הרבים עוררת נעוץ עליהם
לנצח את אויביהם ולנצח על מלאכת בית ד', והנני עושה על דעתם ועל
כונתם ועל דעת כל הצדיקים והחסידים שהיו באותו הדור שהשפעת
להם ניסוך וזכו לאור באור החיים, ועל דעת כל הצדיקים והחסידים
שבדורותינו, ופי כפיהם ועשיתי כעשיתם, ובזכות המצוה הזאת תזכנו
לנצח את אויבינו ולנצח על מלאכת בית ד', וגלה כבוד מלכותך עלינו
מהרה ולא ימוש התורה מפינו ומפי זרעינו ומפי זרע זרעינו מעתה ועד
עולם, ונזכה לבנים תלמידי חכמים אמן כן יהי רצון. קדשנו במצותיך ותן

חלקנו בתורתך שבענו מטובך ושמח נפשנו בישועתך וטהר לבנו לעבדך באמת. מלך על כל העולם כלו בכבודך והנשא על כל הארץ ביקרך והופע בהדר גאון עוזך על כל יושבי תבל ארצך, וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפ"ו (בגי' חנוכ"ה) ד' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה (בגי' כ"ו פעמים חנ"ה אותיות חנוכ"ה, ובגי' מתתיה"ו ב"ן יוחנ"ן כה"ן גדו"ל חשמנא"י ובני"ו) אמן נצח סלה ועד. (תפילה מהרבי צבי אלימלך מדינוב בעל הבני יששכר)

רבנו של עולם עזרנו ברחמיך הרבים, שנזכה לקים מצות הדלקת נר חנוכה בזמנו בשלמות כראוי בקדשה ובטהרה ובכונה גדולה ועצומה כראוי, ונזכה לתקן כל התקונים האלה שזכרנו לפניך על ידי מצות נר חנוכה, ויחשב לפניך קיום מצותנו כאילו קימנוה בכל פרטיה ודקדוקיה וכונותיה ותרי"ג מצות התלויים בה. ויאירו לפניך אור קדשת מצותנו בכל העולמות כולם, ונזכה לתקן כל העולמות כולם על ידי קיום מצוה זו, ועל ידי קיום כל המצות דאורייתא ודרבנן שתזכנו ברחמיך לקים כולם באהבה וביראה ובשמחה גדולה ובשלמות גדולה, עד שנזכה להמשיך שלום מאתך בכל העולמות כולם, ויקיים מקרא שכתוב: "ד' עז לעמו יתן ד' יברך את עמו בשלום". עושה שלום במרומיו הוא ברחמיו יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

זכנו לקים מצות הדלקת נר חנוכה כראוי, בכל פרטיה ודקדוקיה וכונותיה ותרי"ג מצות התלוים בה, ולקיים כל המצות של חנוכה בשמחה גדולה, להודות לך ולברכך, ולומר הלל שלם בשמחה וחדוה רבה ובהתעוררות גדול בקדושה ובטהרה גדולה, כי ברחמיך הרבים קבעת לנו שמונת ימי חנוכה להודות ולהלל לשמך הגדול שהם שעשוע עולם הבא. זכנו ברחמיך הרבים לקיים מצוותיך באמת עד שנזכה להמשיך עלינו באמת שעשוע עולם הבא תמיד, שהוא הודאה לשמך הגדול והקדוש, ובפרט בימי החנוכה הקדושים שהם ימי הודאה, עד שנזכה להתקרב אליך באמת, ולדעת ולהכיר אותך, ולהודות לך, ולברכך סלה באמת לעולם כי טוב כמו שכתוב: "הודו לד' כי טוב כי לעולם חסדו", ונזכה להמשיך הקדושה של שבת לששת ימי החול, עד שנזכה להיות בשמחה תמיד כרצונך הטוב באמת:

רבנו של עולם, מריה דעלמא כלא, אדון הנפלאות מצמיח ישועות, אתה יודע האמת, שכל הניסים והנפלאות שעשית עמנו ביציאת מצרים ובמלחמת עמלק בימי משה ובימי מרדכי ואסתר, וכל הניסים ונפלאות שעשית עמנו בימי חנוכה ובכל דור ודור, עיקר הנס והישועה הוא ישועת הנפש, כי עיקר הקנאה והשנאה של כל צרינו ורודפינו בגשמיות וברוחניות, הוא רק על אשר אנו מאמינים בך ד' אלוקינו, ומשתוקקים לילך בדרכיך הקדושים ולקיים מצותיך הנוראות, ולגלות ולפרסם אמתת אמונת אלהותך והשגחתך וממשלתך בעולם, אשר רק בשביל זה לא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו

לכלותנו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם, ועל כן עיקר הנס והישועה מכל הערות הוא מה שאתה מקנא קנאתך ואתה עושה נסים ונפלאות, כדי לקים התורה והמצוות לבל יתבטלו מן העולם חס ושלום, כרצון השונאים והכופרים ימח שמשם, שכולם הם מסטרא דהמן ועמלק ימח שמו:

רבנו של עולם, זכנו לקים מצות הדלקת נר חנוכה בזמנו בקדושה גדולה, ועל ידי קדושת המצוה הזאת נזכה גם כן לעינים פקוחות, שתאיר עינינו ותזכנו לראות באמת גדול שפלותנו ופחיתותינו וגודל רוממותך וגדולתך יתברך, עד שנזכה על ידי זה לברר ולזכך את האמונה הקדושה שלא יהי בה שום אחיזת הכפירות ובלבולי אמונה רחמנא ליצלן, ועל ידי זה נזכה לקבל ממך כל ההשפעות טובות וחסדיך הגדולים, ויקוים בנו מקרא שכתוב: "להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות". ונזכה שתפתח לנו כל שערי הקדושה עד שנזכה לעבוד אותך באמת, ויקוים מקרא שכתוב: "פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים", ונאמר: "פתחו לי שערי צדק אבוא בס אודה י-ה, זה השער לד' צדיקים ויבואו בו", אמן כן יהי רצון: (ליקוטים מליקוטי תפילות לרבי נתן מברסלב)

רבנו של עולם הנני מזמן את עצמי, את כלי ואת כל מחשבותי לעבוד אותך יתברך בכל לב ונפש, והנני מוכן ומזומן לקיים המצוה להדליק נר חנוכה באהבה ביראה ובשמחה. תהא שעה זו שעת רחמים, ועת רצון מלפניך לרחם על עמך ישראל, ולהאירם באור של גדולה,

לעורר בנו כח גבורה העליונה ומסירות נפש למען עמך ישראל ולכבוד שמך. הבט נא וראה שזממותינו והעיר אשר נקרא שמך עליה, והארץ פניך על מקדשך השמש למענך. זכנו להתגבר בגבורה על כל הקמים על בית ישראל אשר על עמך יערימו סוד יתויעצו על צפוניך. רבונו של עולם גל עיננו ונראה נפלאות מתורתך, ומכח הארת נרות חנוכה נזכה להיות מוארים מאור הנסתר לחשוף את הנשמה, ולהאיר נתיבות גאולתם של ישראל ההולכת קמעא קמעא מכח נשמת ישראל. זכנו להתמלא אמון בעצמנו, בכחנו, בגדולתנו, בנשמתנו ולפעול מתוך כך ישועות בארץ. גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה והופע והנשא עלינו לעיני כל חי ועיננו תראינה מלכותך בבניין שלם מכח קדושת ימי חנוכה אלה. ויהי נעם ד' אלוקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו.

בית מדרש "רעותא"
לקבלת חוברות נוספות
ליצירת קשר, ביקור או תרומות:

- משרד 02-9605545
- אלעזר 0528-903598
- דוא"ל reuta2@netvision.net.il